

Foto boven: Inspecteur Arthur van Dalen.

Foto: SODM

Foto onder: Een explosie op de Deepwater Horizon in de Golf van Mexico op 20 april roept vragen op hoe het gesteld is met de veiligheid van booreilanden in de Noordzee.

Foto: ANP

BP-ramp op Noordzee onmogelijk

Na 20 april ging bij Jan de Jong, inspecteur-generaal der Mijnen, de telefoon opvallend vaker over. Het Staatstoezicht op de Mijnen mocht, na het ongeluk op de Deepwater Horizon in de Golf van Mexico, uitleggen wat het doet aan de veiligheid van booreilanden op de Noordzee. Niet genoeg, meent hoogleraar Lucas Reijnders van het Instituut voor Biodiversiteit en Ecosysteem Dynamica (Universiteit van Amsterdam).

Verbaasd was Jan de Jong, inspecteur-generaal der Mijnen, over de ramp met olieboorplatform Deepwater Horizon in de golf van Mexico. „Het betreft een reusachtige firma in een werkveld waarin allemaal hoogopgeleide en vakbekwame mensen zijn te krijgen, maar die op dit boorplatform niet aanwezig leken te zijn. Bovendien gebeurde het ongeluk bij een activiteit die niet nieuw is - diepwaterboringen vinden honderden keren per jaar plaats. Er zitten een hoop risico's aan, maar die kunnen allemaal beheerst worden. Het kan veilig, maar dat is niet gebeurd.”

In het Haags kantoor van het Staatstoezicht op de Mijnen (SodM), foto's van boor- en productieplatforms voor olie en gas hangen aan de muur, geeft De Jong tekst en uitleg over de risico's bij de off shore winning van olie en gas en het toezicht daarop door SodM. Zoals hij de laatste maanden al veel vaker heeft gedaan. Na de ramp in de golf van Mexico wisten journalisten, wetenschappers, oud-collega's en de politiek de kleine toezichtdienst (57 fte) te vinden. Centrale vraag: kan zo'n ongeluk met een off

shore platform zich voordoen in het Nederlandse deel van de Noordzee? Uitsluiten kan De Jong het niet helemaal, maar geruststellen kan hij des te beter. De toezichthouder zit de boor- en ook productieplatforms zo dicht op de huid dat deze zich keurig aan de regels houden, is het beeld dat De Jong oproept.

Die goede naleving blijkt volgens de inspecteur-generaal bijvoorbeeld uit de ongevalcijfers die de SodM in de boeken schrijft. Deze cijfers geven een goede indicatie van het veiligheidsniveau. Het aantal ongevallen met arbeidsverzuim (de maatstaf die het Ministerie van SZW gebruikt) is tussen 1992 en 2009 gedaald van tien ongevallen per miljoen manuren naar vier. „Ik vergelijk het altijd met de bouw: daar is het 30. Weliswaar kan een ongeluk op een boorplatform veel grotere gevolgen voor de omgeving hebben dan een ongeluk op een bouwplaats, maar als de persoonlijke veiligheidsrisico's zo zijn gereduceerd, is de kans op een ongeluk zoals in Amerika toch behoorlijk gereduceerd.” Ook het aantal pv's vanwege milieu-overtredingen is gering. „Vorig jaar

hebben we drie grote spills gehad waarbij enkele kubieke meters olie in zee zijn geraakt.” Dat betekent overigens niet dat er verder geen olie de zee in verdwijnt. Vorig jaar belandde vanuit Nederlandse productieplatforms 200 ton olie in de Noordzee. Daarvan was 37 ton het niet-voorzien gevolg van slangbreuken en dergelijke. De rest bestond uit legale lozingen van productiewater, vervuild met olie. Die zijn toegestaan, zolang de concentratie beneden de wettelijke norm van 30 ppm (parts per million) blijft.

Risico's minimaliseren

Ja, het klopt. Boren naar olie en gas (Nederland telt veel meer gas- dan olievelden) brengt risico's met zich mee, maar om die te minimaliseren zijn er vier barrières, stelt De Jong: (1) het juiste spoelinggewicht van de boorvloeistof in het boorgat zorgt voor voldoende tegendruk tegen de olie in het ondergrondse reservoir, (2) een stevig boorgat, bekleed met staal met een laag beton er omheen, (3) de blow out preventer (een voorziening die bij calamiteiten de olie- of gasbron afsluit) en (4) competente mensen. „Het lijkt erop alsof de ramp bij BP alle vier gefaald hebben, wat heel onwaarschijnlijk is, maar toch is gebeurd.” Desondanks, als De Jong al ergens bang voor is, dan niet voor een ongeluk à la Deepwater Horizon, maar voor een groot schip dat een produc- >>

tieplatform zou raken, waardoor gas kan ontsnappen dat explodeert en waarbij mensen omkomen. Weliswaar is er ook tegen zo'n calamiteit een beveiliging. „Een paar honderd meter onder de grond zit een voorziening om de buis af te sluiten als er boven iets gebeurt. Maar ook daarvan weet je nooit honderd procent zeker dat het werkt.” Bij een boorplatform is een blow out (waarbij olie of gas spontaan ontsnapt) mogelijk, maar groot zal die niet zijn. Op de Noordzee heeft Nederland tien olievelden. Negen daarvan produceren alleen maar omdat er gepompt wordt. Zelfs als alles kapot zou gaan, loopt daar nog geen olie uit. Uit de tiende komen maximaal 1.800 vaten per dag (1 vat = 159 liter) naar boven.' Daar komt bij dat de blow out preventer, de voorziening die het boorgat in een olie- of gasveld bij calamiteiten afsluit, niet op de zeebodem zit,

maar op het booreiland, wat ingrijpen makkelijker maakt. Hoewel niet weg te nemen zijn risico's wel te beheersen, betoogt De Jong. „De onderneming moet haar veiligheidsbeheerssysteem hebben. Risico's voor veiligheid, gezondheid en milieu beheers je daarin integraal. In zo'n systeem zitten audits door externen, eigen inspecties van het bedrijf, peer reviews, management reviews en zo voorts. Wij kijken of dat systeem van checks and balances functioneert en bij booreilanden kijken we of die vier barrières goed geregeld zijn en onderhouden worden.” Zo lijkt de controle van de SodM op een audit van de audits, beaamt De Jong, maar niet helemaal. „Bij een audit gebeurt er veel op papier, maar wij zien het nooit los van de plek zelf.” En dus stappen zijn inspecteurs regelmatig in de helikopter. In totaal zo'n 120 keer

per jaar voor 158 off shore boor- en productieplatforms. Dat is minder dan één inspectie per jaar per platform. „Je moet het zo zien: er zijn acht of negen maatschappijen. Als we naar een platform gaan en er is iets mis, dan schrijven we de directeur een brief en gaan we er vanuit dat hij ook op zijn andere platforms dingen in orde brengt. Je hoeft niet overal heen om dingen te verbeteren”, is De Jongs ervaring. Dat betwist hoogleraar Lucas Reijnders van het Instituut voor Biodiversiteit en Ecosysteem Dynamica (Universiteit van Amsterdam). Hij vindt het toezicht op booreilanden in de Noordzee onvoldoende. „Om te weten hoe het er aan toegaat, moet je veel inspecteren. Je ziet dat het aantal inspecties ten opzichte van 1990 met meer dan tachtig procent is gedaald. Men is meer gaan vertrouwen op papieren verslagen en naar mijn idee is men

Boorplatform Noble - Piet van Ede.

Foto: **SODM**

daarin doorgeslagen. Bij EZ (het ministerie van Economische Zaken, waar SodM onder valt) roept men te gemakkelijk dat er geen probleem is. Maar het hebben van boorinstallaties op de Noordzee is een risico, ook met blow outs. Dat kun je zien aan een ongeluk bij Oost-Timor. Dat was op 120 meter diepte en de zee daar lijkt op de Noordzee. Daar heeft het drie maanden geduurd voordat het lek dicht was.”

Daling controles

De Jong wijst erop dat het toezicht in de loop der jaren sterk is veranderd. Na het ongeluk met productieplatform Piper Alpha in 1988, waarbij 167 doden vielen, is er fors gesnoeid in de regels en kwam de verantwoordelijkheid voor de veiligheid meer bij de olie-industrie te liggen. Het aantal controles ter plekke daalde flink. Toch

verbeterde de veiligheid, stelt hij. Oliebedrijven moeten ruim voordat ze gaan boren boorprogramma's overhandigen. „Ze moeten dagelijks vertellen wat er in de afgelopen 24 uur is gebeurd”, legt hij uit. „Die dagelijkse monitoring is uniek, andere landen doen dat niet. Ik geloof in intensief toezicht op veiligheidskritische processen, zoals het boorproces. Ik zie een hoop verloop onder mensen die werken bij oliemaatschappijen. Wij zijn de constante factor daarin.”

Dat de oliemaatschappijen de zaak flessen door afwijkingen niet door te geven, daar gelooft de inspecteur-generaal, zelf 23 jaar geleden als baas van een booreiland werkzaam, niet in. „Dat is niet in hun belang. De belangrijkste check and balances die je daarin hebt is die tussen de oliemaatschappij en de drilling contractor, de eigenaar van het booreiland. De drilling contractor heeft een investering gedaan van tientallen miljoenen. Die heeft er geen belang bij om het onveilig te doen.”

Een hand

Reijnders' kritiek richt zich verder op de organisatie van het Nederlandse toezicht. „Zowel het verlenen van concessies, de vergunningverlening en handhaving zijn nu in één hand”, stelt hij, „het ministerie van EZ. Zeer ongebruikelijk en principieel ongewenst als het om milieuzaken gaat. In de VS gaat men dat nu opsplitsen.” De Jong reageert geprikkeld. „Het is als een plaat die is blijven hangen”, zucht hij. Concessieverlening, vergunningverlening en handhaving allemaal in één hand? „Absolute onzin. In de VS had je Mineral Management Service. Die inde geld voor concessies, maakte regels en beleid en hield toezicht. Die zijn nu gesplitst in drie afdelingen. In Nederland is het anders geregeld: het Ministerie van Financiën int het geld, het Ministerie van EZ maakt beleid en verleent vergunning en wij doen het toezicht.” Organisatorisch maakt SodM deel uit van het ministerie van EZ, maar het toezicht, benadrukt De Jong, doet de dienst in opdracht van drie ministers: VROM (voor milieu), SZ (voor arbo) en EZ (voor mijnbouwwet).

Ook klachten over de toegankelijkheid van de vergunningen wijst De Jong van de hand. Volgens de Amsterdamse hoogleraar zijn de vergunningen openbaar, maar staat er niet in wat de veiligheidsvoorzieningen zijn. Of er bijvoorbeeld een akoestische voorziening moet zijn - daarmee kun je luchtbellenvoren horen die naar boven komen, wat kan wijzen op het ontstaan van een lek. „Je kunt niet zien of er een voorziening is om de pijp af te snijden en dicht te maken, de laatste beveiliging voor als het echt misgaat. Dat mes werkte op de Deepwater Horizon aan één kant niet. Op veel moderne booreilanden heb je nog een extra mes. Of dit op booreilanden op de Noordzee dubbel is uitgevoerd, is niet te zien.”

„Dat is allemaal in de wet geregeld. Ik kan het je laten zien”, reageert De Jong en hij haalt een dikke klapper tevoorschijn en bladert naar de Mijnbouwwet, Hoofdstuk 8 Boorgaten en putten. 'Kijk hier, paragraaf 8.3.1: beveiliging aanleg boorgat. Daar staat alles in waar BOP's (Blow Out Preventer) aan moeten voldoen en dat ze een keer in de drie weken getest moeten worden. Die wettelijke regeling zegt echter niks over dubbele messen. Daardoor is in openbare stukken niet te zien of er dubbele messen aanwezig zijn op een platform. De Jong: „Maar als iemand ons vraagt hoe de BOP's er bij een bepaalde boring uitzien, dan kunnen wij het antwoord zo geven. Daar is niks geheimzinnigs aan.’

Nadere inlichtingen:

- Jan de Jong, Inspecteur-generaal Staatstoezicht op de Mijnen
j.w.dejong@minez.nl
(070) 379 84 31
- Lucas Reijnders, hoogleraar Universiteit van Amsterdam
l.reijnders@uva.nl
(020) 525 62 69

Tekst: Harry Pereg